

SAMOVOĽNÁ EVAKUÁCIA

Milan KOVALČÍK¹

SUMMARY:

Unprompted evacuation is one of the methods of displacement threatened persons, animals and things from specific territory in which destructing factors of crisis phenomenon affect. By publication in scientist journal, I want to describe and explain this from of evacuation.

KEYWORDS: security, crisis evacuation.

ÚVOD

V prírode a spoločenskom prostredí sa rok čo rok stretávame s narastajúcim počtom mimoriadnych udalostí a krízových javov, ktorých intenzita a následky sa stále stupňujú. Človek svojimi necitlivými zásahmi do prírody a niekedy aj nepremyslenými postupmi v snahe zmodernizovať si život a skrášliť okolie často zabúda na to, že je jej súčasťou. Príroda je nemilosrdná a dáva pociťovať svoje dominantné postavenie. Ničivé faktory prírodných živelných pohrôm často pôsobia na miestach, kde ich človek najmenej čaká. Prichádzajú rýchlo a vo veľmi krátkom čase. Následné technologické havárie radikálne ovplyvňujú životné prostredie a život obyvateľov. Vznikajúce domino efekty je takmer nemožné vopred odhadnúť. Tieto nepredvídané krízové javy sú a budú súčasťou nášho života.

V situácii bezprostredného ohrozenia obyvatelia nemohli reagovať na vopred pripravené opatrenia (evakuácia) a v snahe zachrániť si život opúšťali svoje obydlia a majetky. Dňa 2. júna 2010 zatopila voda z rozvodnených riek obce v okrese Nové Zámky a Okresný úrad vyhlásil stav núdze. Bolo potrebné evakuovať 2000 ľudí, ktorí boli rozptýlení v obci i jej okolí. Svoje domovy opustili pri náhlej povodni v roku 2006 aj obyvatelia obcí Jarovnice a Svini na východe Slovenska. Rozptýlili sa na vyvýšených miestach a očakávali pomoc.

Typickým príkladom je posledné zemetrasenie v Japonsku, ktoré cez rad následných a nadväzujúcich krízových javov vyvolalo havárie jadrových elektrární s tragickými dopadmi na životné prostredie a život obyvateľov.

Na Slovensku padlo v roku 2010 enormné množstvo zrážok, následkom čoho bolo zdvihnutie hladiny riek nad kritickú hranicu takmer na celom území Slovenskej republiky. Rieky, ktoré boli doposiaľ bezpečné sa v dôsledku veľkých zrážok stali nepredvídateľným živlom. Ničili všetko, čom im prišlo do cesty. Jednou z možností ochrany života a zdravia obyvateľov je evakuácia.

Obr. 1. Povodeň v obci Markušovce
Zdroj: (<http://www.poslanec.sk/povoden-eu-priama-pomoc-obetiam-povodni>)

¹ Milan Kovalčík, Ing., Fakulta špeciálneho inžinierstva, externý doktorand, M. Dulu 4929/22 036 01 Martin, milkovalcik@centrum.sk

Nemusí to byť len voda, čo dokáže ľudí vyhnúť zo svojich domovoch. Často vidieť na okrajoch veľkých miest (Košice, Bratislava a pod..) veľké výrobné podniky, továrne, ktoré na spracovanie a konečnú úpravu výrobkov používajú chemické látky. Pri strate stability rovnovážneho stavu (či už mäkkej alebo tvrdej) týchto podnikov (respektíve ich procesov výroby) dôjde k bezprostrednému ohrozeniu života a zdravia a pracovníci opúšťajú svoje pracoviská, nečakajúc na organizovanú evakuáciu a pomoc.

Cez všetky uvedené skutočnosti zostáva evakuácia jednou z hlavných možností ochrany života a zdravia obyvateľov.

1. EVAKUÁCIA

Čo rozumieme pod pojmom EVAKUÁCIA?

- Evakuáciou rozumieme odsun ohrozených osôb, domácich zvierat, prípadne vecí z určitého územia.(1).
- Evakuácia je odsun ohrozených osôb z určitého územia a vykonáva sa z dôvodu nevyhnutného časového obmedzenia pobytu osôb na ohrozenom území. (2).
- Evakuácia sa vykonáva z dôvodu nevyhnutného časového obmedzenia pobytu osôb na ohrozenom území. (3).

Tieto tri skoro rovnaké definície vystihujú podstatu významu ako odsun osôb, zvierat a vecí z určitého územia za účelom ochrany. Niektorí autori uvádzajú i definíciu, že evakuácia je **základným druhom** kolektívnej ochrany obyvateľstva. Slovenská republika (orgány samosprávy) doposiaľ nečelila veľkej evakuácii obyvateľov. Išlo o krátkodobé evakuácie, ktoré trvali najdlhšie 48 hodín.

V prípade nutnosti vykonať evakuáciu obyvateľov na postihnutom území vyrozumienie týchto ľudí je okamžité najneskôr však do 3 hodín (2). Evakuačná komisia (obce, obvodu, kraja..) je aktivovaná do 3 hodín (2) od vydania pokynu krízového štábu (obce, obvodu, kraja ..).

Tieto časové lehoty vyvolávajú dve otázky:

- Je dostatok času na odsun obyvateľstva, hospodárskych zvierat, vecí apod. z ohrozeného územia?
- Budú včas pripravené sily a prostriedky na evakuáciu?

V prípade ohrozenia života a zdravia na ohrozenom území zohrávajú dominantnú a veľmi dôležitú úlohu tri na sebe nadväzujúce faktory:

- čas,
- sila ničivých účinkov krízového javu, ktorý pôsobí na ohrozenom území,
- rozsah následkov ktoré boli spôsobené silou ničivých účinkov.

Uvedené faktory zohrávajú dôležitú úlohu na rozhodovaní človeka v prípade **sebaochrany** (1). Ako sme uviedli na začiatku článku, ničivé faktory krízového javu prichádzajú rýchlo a rozhodnúť sa opustiť toto postihnuté miesto je iba na samotnom človeku, ktorý sa v ňom nachádza.

V súčasnej dobe skoro každá rodina vlastní osobný automobil. Väčšina obyvateľov by sa preto v prípade vyhlásenej evakuácie snažila opustiť ohrozené územie vlastným dopravným prostriedkom (vlastnými silami a prostriedkami) v snahe zachrániť si vlastný život, životy svojich najbližších a časť najdôležitejších vecí pre rodinu ako sú doklady, rodné listy a pod. Iná skupina obyvateľov by si evakuáciu vyriešila po svojom, snahou odísť k blízkej rodine v blízkom okolí. Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 75/1995 rieši tieto prípady tzv. samovoľnej evakuácie tým spôsobom, že evakuačná komisia zabezpečí okamžité opatrenia na jej usmernenie, spresní evakuačné trasy a rieši zamedzenie prístupu obyvateľstva do ohrozených priestorov.

Môžeme, ale uvedené príklady definovať ako prípady samovoľnej evakuácie? V zmysle uvedenej vyhlášky áno. Ak, ale rozumieme pod pojmom **samovoľná evakuácia** neorganizované opúšťanie ohrozeného priestoru tak o samovoľnú evakuáciu zjavne nejde. Ak dôjde k usmerneniu presunu ľudí, ktorí opúšťajú ohrozené miesto a budú navedení do miesta ubytovania evakuovaných, tak sa z samovoľnej evakuácie podľa mňa stáva riadená evakuácia.

2. SAMOVOĽNÁ EVAKUÁCIA

Samovoľná evakuácia je podľa môjho názoru evakuácia ľudí, ktorí samostatne opúšťajú miesta ohrozenia za využitia vlastných prostriedkov s vedomím nerešpektovať evakuačnú komisiu, presúvať sa mimo evakuačných tras, s rizikom prístupu do ohrozeného miesta.

Tento spôsob evakuácie obyvateľov má svoje pozitívne, ale i negatívne stránky. V prípade riadenej krátkodobej, alebo dlhodobej evakuácie sú presne stanovené evakuačné miesta, evakuačné strediska, regulačné stanovištia, ktoré majú za úlohu

centrálne a organizovane dostať ľudí do bezpečia mimo nebezpečenstva ohrozenia na živote a zdraví. Pri samovoľnej evakuácii ide skôr o vlastné rozhodnutie a vlastné vyhodnotenie situácie.

Pri tomto druhu evakuácie vidím tieto negatíva:

- nepremyslený presun z miesta ohrozenia čo v najkratšom čase,
- upchanie komunikácií, ktoré sú stanovené ako evakuačné trasy,
- zabratie miesta pre evakuovaných ktoré boli na ten účel stanovené,
- obmedzenie základného lekárskeho vyšetrenia,

Nepremysleným presunom do miesta vlastného určenia z miesta ohrozenia, pri samovoľnej evakuácii je potrebné zohľadniť i riziko ohrozenia sám seba a ľudí, ktorí sú spolu samovoľne evakuovaní. Nepoznajú základné informácie o stave pôsobenia krízového javu a o jeho ničivých faktoroch a presom mieste pôsobenia.

V prípade riadenej evakuácie má každý evakuovaný obyvateľ presné stanovené miesto ubytovania. V prípade, že do miesta určeného na ubytovanie evakuovaných prídu ďalší, ktorí sa samovoľne evakovali dochádza k narušeniu ubytovacích a stravovacích kapacít.

Evakuovaní ľudia, ktorí tam mali byť ubytovaní zrazu nemajú miesto. Pri veľkom počte týchto osôb by bol problém nájsť náhradné ubytovanie pre týchto ľudí a zabezpečiť im núdzové stravovanie.

ZÁVER

Samovoľná evakuácia je zatiaľ neriešená činnosť obyvateľov bezprostredne reagujúcich na ohrozenie života. Z pohľadu krízového manažmentu má množstvo negatívnych stránok, ale podľa nášho názoru má i pozitíva, spočívajúce v záchrane ľudských životov, ochrane zdravia ľudí, eventuálne záchrany domácich zvierat a vecí.

LITERATÚRA

- [1] NOVÁK, L. a kol.: Plánovanie zdrojov na riešenie krízových situácií – vysokoškolská učebnica. Bratislava, VŠMEVS 2010. 308 s. 40%. ISBN 978-80-970272-4-7.
- [2] Zákon VR SR č.42/1994 o civilnej ochrane obyvateľstva.
- [3] Vyhláška MV SR č. 75/1995 o zabezpečení.
- [4] <http://www.minv.sk/evakuacia-obyvatelstva>